

På tur i Bylderup og Lendemark.

Længde: 10 km

Al færdsel og ophold på veje og stier sker på eget ansvar. Hunde **skal** føres i snor. God tur!

Turen starter i Bylderup, hvor Surreroj munder ud i Engvej overfor Bylderup-Bovs nye ringriderplads. Ringriderpladsen lå i mange år i Bov, men måtte flyttes pga. området blev for fugtigt. Bylderup-Bov Fællesringriderforening afholder hvert år byfest og ringridningen 1. weekend i september.

Gå ad Surreroj. Gå til højre ad stien efter Surreroj 97, et banehus, bygget sammen år som banen blev indviet. Det har været bolig for en banefunktionær, dog ikke en ledvogter, da huset lå ved en overkørsel på en markvej.

Følg stien og vejen gennem Surreroj, som er Bylderups parcelhuskvarter, der er udstykket omkring 1970. Dengang havde man planer om et endnu større parcelkvarter i Bylderup, idet markerne syd for Engvej var udlagt hertil i kommuneplanen. I midlertid gik udviklingen i stå og det blev ikke aktuelt.

Fortsæt ad stien til Slogsherredsvej ved Surreroj 21. Drej til højre ad Slogsherredsvej. På modsatte side af vejen ligger Bylderup Idrætscenter og Friluftsbad. Bylderup Hallen blev indviet i 1965, og i 1971 blev friluftsbadet indviet, begge bygge af frivillig for indsamlede midler. Siden er Centret blevet udvidet flere gange med bl.a. en mindre hal, beach volley-, kegle- og tennisbaner samt mødelokaler m.m.

Bag husene Slogsherredsvej 49-59 ligger Bylderups ringriderplads. Hvert år den 2. søndag i juni afholder Bylderup Ringriderforening den "lille" ringridning.

Banen krydses efter Slogsherredsvej 46, som er et banehus. Det er bygget samtidig med banens anlæggelse og var beboet af ledvogteren, hvis opgave var at passe bommene. De skulle være slået ned, når toget kørte forbi. Ledvogteren blev varslet af den nærmeste station, som ringede til en klokke. Ledvogterfunktionen forsvandt midt i 1900-tallet, hvor elektronikken tog over.

Til banehuset hørte en lille stald (nu bygget sammen med beboelsen), således familien kunne holde nogle husdyr. Husdyrene græssede på baneskråningerne, da der ikke hørte jord til huset.

Drej til venstre ad Dravvej. Vejen er etableret af baneselskabet og blev regnet som en god vej inden asfalteringen, da kulsluggerne fra lokomotiverne blev hældt i den. Den blev kaldt "Panelvejen".

Syd for Dravvej ligger Slogsherredsvej 75, som var den første gård i Bylderup, der blev flyttet ud efter udskiftningen. Den lå oprindeligt på Nystadvej 5 – hvor det tidligere stuehus endnu ligger - og blev i 1865 flyttet til Sønder Bylderup.

Drej til venstre ad Søllingvråvej. Det første stykke af vej fra banen til Bylderup Møllevej er nyere. Ellers er Søllingvråvej en af de gamle veje, bønderne i Bylderups møllevej. Bønderne i Bylderup havde møllepligt ved Søllingvrå Vandmølle.

Drej til venstre ad Dravmarkvej, som munder ud ved Nystaden. Nystaden er bygget på Bylderup Hede og består af en række kådnersteder. I dag tjener de fleste som beboelse, dvs. de er nedlagt som landbrug.

Drej til venstre ad Nystadvej og straks efter til højre ad markvej mod nord. Markvejen er en af de gamle fællesveje. Området var tidligere meget fugtigt og markerne lå som enge. Vest for vejen er flere vandhuller. Ved det største ses af og til en fiskehejer. Langs med vejen er der afvandsgrøfter. Om sommer kan opleves forskellige insekter, bl.a. den blå guldsmed.

Drej til højre ad Slogsåvej. Drej til venstre ad markvejen mod Bylderup.

Drej til højre ad stien over engen til Lendemark Skov med bro over Slogså. Slogså danner skellet mellem Bylderup og Lendemark ejerlav. Nord for åen er det Lendemark og syd for er det Bylderup.

Følg stien ind i Lendemark Skov, som ejes af Bylderup Menighedsråd. På gamle kort kaldes den Lendemark Østerskov. Det kan skyldes, at der var flere skove i Lendemark, bl.a. en del af Sottrup Skov som lå i Lendemark ejerlav.

I 1800-tallet var der hede, hvor skoven er. I årene 1905-08 dybpløjede man heden i Bylderup Sogn. Og i årene 1907-10 tilplantede man heden. Her ved ændredes naturen. Levesteder forsvandt og nye kom til.

Drej til venstre og følg terrænbanen rundt. Terrænbanen er etableret i 2006 som et samarbejde mellem Bylderup Skole, foreninger i

Bylderup og Bylderup Menighedsråd. Den består af 7 forhindringer og et klatretræ til rappelling. Der er anlagt en lille sø hvor ved der er borde og bænke, 3 shelters, bålplads og et muldtoilet. Benyttelse af terrænbanen sker på eget ansvar.

Gå tilbage ad stien over engen til markvejen mod Bylderup. Drej til højre ad markvejen.

Langs med markvejen mod syd løber et læhegn bestående af tjørn. Efter en katastrofesandflugt i 1938 blev der plantet kilometervis læhegn af tjørn i Bylderup sogn. Læhegnet er levested for mange fugle og insekter.

Drej til højre ad Nystadvej – den gamle landsbygade med gårde, kådnersteder og huse.

I hjørnet af haven Nystadvej 6 mod smedien lå Bylderups helled. Det var en indhegning af planker på ca. 30 kvm. Her blev de indfangede dyr, der havde forvildet sig ind på en anden mands mark, fodret og vandet, indtil ejeren meldte sig. Ejeren måtte betale en bøde og skaden på den anden mands mark, før han fik sine dyr. Helleden eksisterede til begyndelsen af 1900-tallet.

Drej til højre ad Slogsherredsvej.

Dette stykke af Slogsherredsvej er forholdsvis nyt fra slutningen af 1950'erne. Tidligere gik vejen længere mod øst fra broen til Gl. Sottrupvej. Vejændringen betød også en udretning og forlægning af åen mod nord. Søen syd for åen på engen på østside af vejen er resterne af en gammel åslyngning. Det var en udfordring at flytte vejen, idet den kom til at gå igennem et dybt moseområde. Det kan ses på vejen i dag, idet den synker ved Gl. Sottrupvej.

Drej til venstre ad stien til Moseløkke ved Slogsherredsvej 6. **Drej til venstre ad stien til Stenskær** ved Moseløkke 6. Følg stisystemet gennem Stenskær og Mørkær til Gravløkke. Stenskær, Mørkær og Moseløkke er Lendemarks parcelhuskvarter, udstykket sidst i 1960'erne. Gravløkke er udstykket senere.

På Gravløkke har Tinglev Boligselskab – nu en del af Aabenraa Boligselskab - opførte 28 række-huse i 1982.

Drej til venstre efter Gravløkke 9A. Følg stien til Gravløkke.

Drej til venstre ad Æ Slogsåsti.

Til venstre for broen over Slogså ses resterne af en skøt (stemmeværk). En skøt bestod af en støbt mur på hver side af åen og nogle bjælker, således man kunne skyde skodder ned og vandet ikke kunne løbe igennem. Der var oprindeligt 9 skøtter i Slogså. Hver skøt havde bestemte datoer og perioder, hvor der måtte stemmes op for vandet, så vandet kunne tilføre engen slam og nærrigsstoffer.

I engene blev der gravet grøfter for at få det opstemmede vand så godt fordelt som muligt. Rester af disse grøfter kan ses på engene.

Det fortælles at om vinteren, når alle skøtterne var sat, og der var is på, så kunne man løbe på skøjter fra Bylderup til Tønder.

Om sommeren kunne man bade i skøtkulen, som lå nedenstrøms for skøtten. Det var et hul, som nogen steder var meget dybt.

På Bylderup siden ligger stien på en kunstig eng. I 1860'erne da banen blev bygget havde enge

højere værdi end agerjord. Ejeren af marken solgt de øverste 2 meter til Baneselskabet for at få en eng. Baneselskabet havde købt mere end det havde behov for, hvorfor der blev efterladt en pol(bakke) på marken.

Fortsæt over parkeringspladsen til Bylderup Kirkevej.

Bylderup Kirke var oprindeligt hovedkirke i Slogs Herred. Dens ældste dele, skib, kor og apsis, kan føres tilbage til 1200-tallet. Den er ombygget og udvidet flere gange. Den er forlænget mod vest i 1400-tallet. Det nuværende tårn er fra omkring 1709 efter et lyn havde ødelagt det tidligere tårn. I tårnet hænger 2 klokker, en stor fra 1711 og en lille genforeningsklokke fra 1920.

Drej til højre ad Bylderup Kirkevej.

På engen overfor indkørslen til parkeringspladsen ligger en sø. Det er resterne af en gammel mergelgrav, "Æ Mergelkule". Der har været flere ler- og mergelgrave i området. De øvrige er fyldt op. Æ Mergelkule har et overløb, som går under vejen til en grøft langs med den kunstige eng mod bane til Slogsåen. Det fortælles, at før overløbet blev etaleret (i 1860'erne), stod vandet mindst. ½ meter højere. Grøften betød, at gedder og ål fik adgang til Æ Mergelkule.

Forår og efterår krydses Bylderup Kirkevej af frøer, som søger fra og til mergelgraven.

Tidligere havde mange huse i Bylderup og Lendemark mure af ler fra gravene i Bylderup, soltørrede lersten blev anvendt til de indvendige mure.

Drej til højre ad Surrerøj, som følger forløbet af den gamle markvej til Bylderup Vestermark.